

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ГУСЯТИНСЬКОЇ ОТГ

Виконав: здобувач освіти 2 курсу Geo1-M23 групи
Спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Романюк Ігор Васильович

Керівник: Чернюк Г.В. , к.г.н., доцент

Рецензент: Лісовський А.С., к.г.н., старший
викладач

Кам'янець-Подільський - 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	5
1.1 Правові норми землекористування в Україні	5
1.2 Методи географічних досліджень земельних ресурсів.....	8
1.3 Методи географічних досліджень земельних ресурсів.....	10
1.4. Умови безпечної організації досліджень.....	14
РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ГУСЯТИНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	20
2.1. Геологічна та геоморфологічна будова	21
2.2. Кліматичні чинники.....	22
2.3. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ.....	24
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА РЕГІОНАЛЬНА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ГУСЯТИНСЬКОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	26
3.1. Сучасний стан та структура сільськогосподарських земель громади.....	26
3.2. Закономірності формування та сучасний стан лісогосподарських земельних угідь	30
3.3 Природно-заповідний фонд територіальної громади та його використання	32
3.4 Сучасний стан та структура селітебного та промислового сегменту.....	37
РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	40
4.1. Шляхи оптимізації сільськогосподарських земель громади	40
4.2. Альтернативні форми землекористування.	44
РОЗДІЛ 5. ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ГЕОГРАФІЇ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	47
5.1. Система землекористування у змісті освітнього процесу.	47
5.2. Методика застосування кваліфікаційних робіт у вдосконаленні викладання географії	49
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ВСТУП

Актуальність теми. Земельні ресурси є основою ресурсного потенціалу нашої держави. Їх збереження та раціональне використання є запорукою стабільності господарської системи та умовою збалансованого регіонального суспільного розвитку. Облік, вивчення та оцінка структури земельного фонду є пріоритетними завданнями досліджень і розв’язання прикладних задач в системі природокористування.

Умови збалансованого землекористування визначаються поєднанням основних типів угідь з відповідними технологіями господарського впливу. Залежно від мети оцінки ефективності землекористування можна використовувати параметри економічної або екологічної ефективності землекористування, які часто є взамопротилежними. Однак для повноцінного розвитку суспільної та природної сфер регіону потрібен компроміс між зазначеними потребами. Відповідно дослідженні регіональних особливостей системи землекористування є постійно актуальними через зміни ринкових умов щодо цінності продукції землекористування та динаміки загальної екологічної ситуації.

Для території Гусятинської територіальної громади проблема ефективного землекористування є актуальною через зміни адміністративно-територіального устрою та необхідність трансформації господарської системи до нових ринкових умов. Можливість реструктуризації системи землекористування для оптимізації наявного виробництва і запровадження нових напрямків розвитку господарства також потребують ефективної оцінки сучасної структури земель і аналізу її трансформації. Поєднання різних форм власності на землю з сучасним законодавством визначає можливості такої трансформації та обмеження щодо перспективних дій. Отримані дані будуть важливим аргументом щодо підтримки прийняття рішень місцевої адміністрації та фактичним обґрунтуванням для дій землевласників.

Об’єкт – сучасна система землекористування в межах Гусятинської територіальної громади.

Предмет – просторова і функціональна структури земель території Гусятинської громади.

Мета встановлення умов та засобів оптимізації системи землекористування в межах Гусятинської територіальної громади.

Завдання :

1. Охарактеризувати підходи до вивчення структури регіонального землекористування та обґрунтувати параметри збалансованого поєднання земельних угідь.
2. Встановити природні та історичні умови становлення системи землекористування в Гусятинській громаді.
3. Розкрити просторові особливості структури землекористування в межах досліджуваної території.
4. Оцінити еколого-географічний стан землекористування Гусятинської громади.
5. Вказати проблеми функціонування структури землекористування та умови їх вирішення.
6. Продемонструвати можливості використання матеріалів досліджень у освітньому процесі з географії.

Методи дослідження. літературний, спостереження, статистичний, картографічний, просторовий та хронологічний аналіз, моделювання.

Практичне значення – об'єктивна оцінка ефективності структури землекористування, визначення проблем та шляхів їх вирішення при організації регіонального землекористування, а також для реалізації краєзнавчого принципу при формуванні понять і уявлень у освітній роботі.

Структура та обсяг роботи. Робота включає: вступ, чотири розділи, висновки, список використаної літератури.

ВИСНОВКИ

Під час проведення дослідження було опрацьовано багато науково-методичної літератури та проаналізовано основні підходи до регіональних досліджень землекористування.

У роботі застосовано широкий набір загальнонаукових і спеціальних методів. Основна увага приділена методам аналізу і синтезу, а також математичним, статистичним і картографічним підходам. Окрім опрацювання фондових і статистичних матеріалів, було проведено комплексні дослідження земельних ресурсів.

Гусятинська територіальна громада знаходиться на сході Тернопільської області. Її природні умови є сприятливими для розвитку сільського та лісогосподарського землекористування. Клімат регіону помірно континентальний, з відносно теплою і вологою погодою. Зима м'яка з частими відлигами, а літо тепле, із достатньою кількістю опадів. Максимальна кількість опадів припадає на липень. Ґрунтовий покрив району є важливим фактором для землекористування. Основу ґрунтоутворення складають леси, лесоподібні суглинки, вапняки, глини та алювіальні відклади. На цих породах, за умов рівнинного рельєфу, помірного клімату та лісостепової рослинності, сформувались лісові опідзолені (ясно-сірі, сірі, темно-сірі) ґрунти, чорноземи опідзолені та типові чорноземи. Менш поширеними є дерново-карбонатні та лучні ґрунти.

У структурі посівних площ сільськогосподарських культур домінують зернові, які займають 61 % загальної площі. Технічні культури становлять 24 %, а під картоплю та овочеві культури відведено 12 %. Найбільші площі зайняті під пшеницю, яка традиційно є основною зерновою культурою України. Серед технічних культур провідну роль відіграють цукрові буряки.

Земельні ресурси є важливим компонентом природного потенціалу будь-якої території, відіграючи ключову роль у забезпеченні розвитку сільського господарства, промисловості та інфраструктури. Їх ефективне використання

залежить від природно-кліматичних умов, родючості ґрунтів та способів управління земельними угіддями. Рівнинний рельєф, сприятливий клімат і ґрунтове різноманіття створюють передумови для раціонального землекористування.

Однак, інтенсивна експлуатація земель може призвести до деградації ґрунтів, втрати їхньої родючості та погіршення екологічної ситуації. Тому необхідно впроваджувати комплекс заходів для охорони та відновлення земель, включаючи системи раціонального землекористування, збереження природних ландшафтів та адаптацію агротехнічних методів до сучасних умов.

Раціональне використання земельних ресурсів є запорукою сталого розвитку, гармонійного співіснування господарської діяльності та природного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атлас природных условий и естественных ресурсов Украинской ССР. - М.: ГУГК, 1978. - С.117-165.
2. Бондаренко В. Д. Стратегія і тактика природоохоронної діяльності лісового заповідника (на прикладі ПЗ «Медобори») / В. Д. Бондаренко, Г. Т. Криницький, В. О. Крамарець, М. Я. Музика та ін.; за ред. Г. Т. Криницького. – Львів: Сполом, 2006. – 408 с.
3. Боплан Г. Л. де. Опис України / Г. Л. де Боплан / Пер. з фр., прим. Я. І. Кравця. – Львів: Каменяр, 1990. – 115 с.
4. Брусак В. Історія і сучасний стан вивчення ландшафтного різноманіття Подільських Товтр і природного заповідника «Медобори» / В. Брусак // Роль природно-заповідних територій Західного Поділля та Юри Ойцовської у збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття: Збірник наукових праць. – Гримайлів–Тернопіль: Лілея, 2003.–С. 143 – 152.
5. Гавришок Б. Просторово-часові закономірності лісогосподарського землекористування в Подільських Товтрах (у межах Тернопільської області) / Б. Гавришок // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: географія. – 2011. - № 2 (Вип. 30). – С. 25 – 34.
6. Заблоцький Б.В. Аналіз перспектив сільськогосподарського землекористування на схилових землях // Наукові записки Тернопільського педагогічного університету. Серія Географія. – 2004. – № 1. – С. 160-164.
7. Звіт про наявність земель та розподіл їх по землекористувачах, власниках землі та угіддях Гусятинського району (станом на 1 січня 2012 р.). –Гусятин, 2014.–182 с
8. Кагало О. Різноманіття рослинного світу / О.Кагало, Н.Скібіцька, Н.Сичак // Природні умови та ресурси Тернопільської області / за ред. М. Я. Сивого, Л. П. Царика. – Тернопіль: Терно-граф, 2011. – С. 222 – 288.

9. Каплун І. Особливості землекористування Подільських Товтр / І. Каплун // Екологічна географія: історія, теорія, методи, практика. – Тернопіль, 2004. – С. 91 – 93.
10. Каплун І. Теоретичні основи оптимізації природно-територіальних комплексів Товтрового кряжу / І. Каплун // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: географія. – 1998. – № 1. – С. 28 – 30.
11. Карта-схема лісів Чортківського ДЛГ Тернопільської області. Масштаб 1:75 000.
12. Кисіль В. І. Біологічне землеробство в Україні: проблеми і перспективи / В. І. Кисіль. – Харків: Штрих, 2000. – 161 с.
13. Кияк С.Р. Ландшафтні принципи обґрунтування проектів контурно-меліоративного землеробства / С.Р. Кияк // Проблеми екології Поділля. Тези доповідей наукових конференцій. М. Кам'янець-Подільський. – 1989р. – С. 148 – 150.
14. Кіптяч Ф.Я. Метризація екологічного стану земельних ресурсів лісостепових ландшафтів / Ф.Я. Кіптяч, С.І. Кукурудза. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 119 с.
15. Ковалишин Д. Основи й методи наукових досліджень у фізичній географії: навчальний посібник / Д. І. Ковалишин, М. Я. Сивий, М. Р. Питуляк та ін. – Тернопіль: Астон, 2014. – 260 с.
16. Ковалишин Д.І. Екологічні наслідки осушення ґрунтів Подільської височини / [Д.І. Ковалишин, Й.М. Свинко, І.В. Мацько, Н.М. Брус] // Проблеми охорони природи і відтворення природно-ресурсного потенціалу Західного Поділля. Тернопіль, 1990. – Т.2. – С. 17–19.
17. Ковальчук С. І. Товтрове пасмо Поділля: проблеми охорони і природокористування / С. І. Ковальчук // Охорона і менеджмент об'єктів неживої природи на заповідних територіях. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Гримайлів, 21 – 23 травня 2008 р.). – Гримайлів-Тернопіль: Джура, 2008. – С. 140 – 146.

18. Корчемний В.Г. Хоростківський дендрологічний парк – зелена скарбниця Західного Поділля – Тернопіль: ТзОВ «Тернограф», 2007, – 264 с.
19. Кучер О. Земельний фонд як об'єкт державного управління / О.Кучер// Економіка України. - 2000. - №1. - С. 59-64
20. Лавейкін М.І. Проблеми сталого землекористування в Україні : Автореф. дис.д-ра екон. наук / М. І. Лавейкін; НАН України. Рада по вивченню продукт. сил України. - К., 2002. - 35 с.
21. Лісовий кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-%D0%BF>
22. Медведєв В. В. Сучасний стан земель України і заходи для його поліпшення / Медведєв В. В., Булигін С. Ю., Трускавецький Р. С.// Вісник аграрної науки. – 1996. – №12. – С. 5 - 13.
23. Москалюк К. Л. Аналіз рельєфу Подільських Товтр для оптимізації природокористування: дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.04 / К. Л. Москалюк. – Львів: Львівський національний університет, 2009. – 256 с.
24. Новаковський Л. Я. Соціально - економічні проблеми сучасного землекористування [Текст] / Л. Я. Новаковський, М. А. Олещенко; Комунальне підприємство «Київський ін-т земельних відносин». - К. : Урожай, 2007. – 276 с.
25. Оліяр Г. Природний заповідник «Медобори» як осередок збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, історико-культурної спадщини Західного Поділля / Г. І. Оліяр // Роль природно-заповідних територій Західного Поділля та Юри Ойцовської у збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття: Збірник наукових праць. – Гримайлів – Тернопіль: Лілея, 2003. – С. 17 - 28.
26. Онищенко В. А. Рослинність природного заповідника «Медобори» автореф. ... канд. біолог. наук / В. А. Онищенко. – К., 2000. – 20 с.
27. Офіційний сайт агрохолдингу «Мрія» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://mriya.net/business/cultivation/crop_rotation

28. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. У 3-х частинах: Підручник / В.П. Руденко. – К.: ВД «К. – М. Академія» - Чернівці: Зелена Буковина, 1999. – 569 с.
29. Середнє Придністров'я / Під. ред. Г.І. Денисика. – Вінниця, ПП. «Видавництво «Теза», 2007. – 431 с.
30. Статистичний щорічник Тернопільської області / В.В. Скальський. – Головне управління статистики в Тернопільській області. Тернопіль, 1992 – 2014.
31. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика (на матеріалах Тернопільської області) / Л.П. Царик. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 256 с.
32. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика (на матеріалах Тернопільської області) / Л.П. Царик. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 256 с.
33. Швебс Г.И. Контурное земледелие / Г.И. Швебс. – Одесса, 1985. – 55 с.
34. Швебс Г.И. Территориальная организация землепользования и мелиорация земель / Г.И. Швебс // Физическая география и геоморфология. – 1987. – Вип. 34. – С. 96–100.
35. Шищенко П.Г. Принципы и методы ландшафтного анализа в региональном проектировании. Монографія / П.Г. Шищенко. – Киев: Фитосоциоцентр, 1999. – 284 с.
36. Янковська В.Л. Стійкість біоти до антропогенного навантаження: методичні і прикладні аспекти / В.Л. Янковська // Наукові записки ТДПУ ім. В.Гнатюка. Серія: Географія. – Тернопіль, 2002. – С. 66–68